

Obsah

OBSAH	3
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	7
PŘEDMLUVA	14
STRUKTURA A HLAVNÍ CÍLE PRÁCE	15
CO TÉTO KNIZE PŘEDCHÁZELO?	19
PODĚKOVÁNÍ	24
KAPITOLA 1: STRATIFIKAČNÍ VÝZKUM VZDĚLANOSTNÍCH NEROVNOSTÍ	26
VZDĚLÁNÍ A SOCIÁLNÍ STRATIFIKACE V MODERNÍCH SPOLEČNOSTECH	27
VZDĚLÁNÍ A VZDĚLANOSTNÍ NEROVNOSTI	30
TRADICE ZKOUMÁNÍ VLIVU MAKRO-SOCIÁLNÍCH INSTITUCÍ NA STRATIFIKAČNÍ PROCES	34
STÁT, POLITIKA A NEROVNÝ PŘÍSTUP KE VZDĚLÁNÍ	36
<i>Obecné teorie o vývoji vzdělanostních nerovností a jejich empirické ověřování</i> <i>v západních společnostech</i>	36
<i>Výzkumy z nezápadních společností</i>	40
<i>Výzkumy z bývalých socialistických zemí</i>	42
HLAVNÍ ZDROJE DAT, METODOLOGICKÉ POSTUPY	45
<i>Hlavní zdroj kvantitativních dat: výzkum „Sociální stratifikace ve východní Evropě po roce 1989“</i>	46

KAPITOLA 2: ROVNOSTÁŘSKÉ REFORMY A VZDĚLANOSTNÍ NEROVNOSTI: STRATIFIKAČNÍ A DEMOGRAFICKÝ POHLED	50
PROČ SELHAL SYSTÉM KOMUNISTICKÉ ROVNOSTÁŘSKÉ POLITIKY?.....	51
METODOLOGICKÉ NEDOSTATKY EXISTUJÍCÍHO VÝZKUMU.....	52
PROMĚNA STRATIFIKAČNÍCH PRINCIPŮ NEBO PROMĚNA KOMPOZICE RODIČOVSKÉ POPULACE?.....	54
DATA, PROMĚNNÉ, METODY ANALÝZY DAT.....	59
ZÁKLADNÍ TRENDY: EXPANZE VZDĚLÁVACÍCH PŘÍLEŽITOSTÍ A MĚNÍCÍ SE STRATEGIE SOCIÁLNÍCH SKUPIN	68
VÝSLEDKY VÍCEROZMĚRNĚ STATISTICKÉ ANALÝZY	81
<i>Multinomiální logistická regrese první studované střední školy</i>	81
<i>Ordinální logistická regrese první studované střední školy</i>	88
<i>Proměna stratifikačních principů nebo proměna složení sociálních vrstev?</i>	91
ZÁVĚRY.....	99
KAPITOLA 3: VZDĚLÁNÍ ODLOŽENÉ NEBO VZDĚLÁNÍ ODEPŘENÉ?... 101	101
STABILNÍ SOCIÁLNÍ NEROVNOST ZA SOCIALISMU?.....	102
<i>Možné selhání rovnostářských politik 1 – korupce, konexe, kulturní kapitál</i>	103
<i>Možné selhání rovnostářských politik 2 – zájmy nové elity</i>	104
<i>Možné selhání rovnostářských politik 3 – teorie mobilizace zdrojů</i>	104
KRITIKY TEORIE MOBILIZACE ZDROJŮ	112
SPECIFIKACE ZÁVISLE PROMĚNNÝCH	115
STRATEGIE ANALÝZY PRO MODELOVÁNÍ ROZDÍLŮ MEZI PŘÍMÝMI A OPOŽDĚNÝMI TRANZICEMI	117
DATA A PROMĚNNÉ	121
PŘÍMÉ A ODLOŽENÉ TRANZICE NA STŘEDNÍ ŠKOLY: ZÁKLADNÍ POPIS.....	124
VÝSLEDKY VÍCEROZMĚRNÝCH ANALÝZ	130
<i>Základní model</i>	130
<i>Klesá efekt socioekonomického původu v opožděných tranzicích?</i>	134
<i>Je efekt životního cyklu stabilní napříč kohortami, nebo je variabilní?</i>	137
ZÁVĚRY A DISKUSE	141
PŘÍLOHA 3-1: ANALÝZA ODLOŽENÝCH VSTUPŮ NA VŠ	145
<i>Modelování vstupu na vysokou školu pomocí tranzitivního modelu</i>	145
<i>Strategie analýzy dat</i>	146
<i>Závěry</i>	148
PŘÍLOHA 3-2: TABULKY K ANALÝZE PŘÍMÉHO A ODLOŽENÉHO VSTUPU NA VYSOKOU ŠKOLU POMOCÍ TRANZITIVNÍHO LOGITOVÉHO MODELU	149
PŘÍLOHA 3-3: DOPLŇKY K TABULKÁM PREZENTOVANÝM V KAPITOLE 3.....	155
KAPITOLA 4: JAKÝ JE SPRÁVNÝ MODEL VZDĚLÁVACÍ DRÁHY?..... 157	157
JAKÝ JE VHODNÝ MODEL VZDĚLÁVACÍ DRÁHY: KONCEPTUÁLNÍ PŘEDPOKLADY A STATISTICKÉ DŮSLEDKY	158
VZDĚLÁNÍ JAKO ZÁVISLE PROMĚNNÁ – JAK JI MĚŘIT A KONCEPTUALIZOVAT?	160
<i>Poměrová proměnná – roky dokončeného vzdělání</i>	160
<i>Vzdělání jako sekvence binárních tranzicí</i>	161
<i>Multinomiální tranzitivní model</i>	163
<i>Ekonometrický přístup</i>	164
<i>Další alternativy</i>	166
CO SE DOVÍME Z BIOGRAFIÍ?	168

<i>Znali lidé parametry fungování systému?</i>	168
<i>Znamé cesty k vysněnému cíli – oklidy a odklady mohly být efektivní</i>	173
BIOGRAFICKÁ EVIDENCE PROTI EKONOMETRICKÉMU MODELU	180
<i>Univerzální pravidla nebo arbitrární rozhodování?</i>	180
<i>„Hodní a slušní“ učitelé často studenty zachraňovali, jiní oficiální linii horlivě prosazovali</i>	181
<i>Možnost vyjednávat, možnost kompromisu</i>	183
ZÁVĚRY	184

KAPITOLA 5: BYLO ÚMYSLNĚ ODLOŽENÉ VZDĚLÁNÍ KOMPENZAČNÍ REAKCÍ NA DISKRIMINAČNÍ POLITIKU?

SEKVENČNÍ LOGITOVÝ MODEL A TEORIE MOBILIZACE ZDROJŮ	187
ALTERNATIVNÍ POHLED: ZÁMĚRNĚ ODLOŽENÉ VZDĚLÁNÍ	189
ANALYTICKÁ STRATEGIE: MODEL DISKRÉTNÍ VOLBY	191
VÝSLEDKY	194
<i>Deskripce závisle proměnné</i>	194
<i>Modelování vstupu na střední školu pomocí podmíněného logitového modelu</i>	195
ZÁVĚRY	200
<i>Shrnutí výsledků založených na podmíněném logitovém modelu</i>	200
<i>Souhrnná diskuse výsledků z kapitol třetí a páté</i>	201
PŘÍLOHA 5-1: ANALÝZA ODLOŽENÝCH VSTUPŮ NA VŠ POMOCÍ PODMÍNĚNÉHO LOGITOVÉHO MODELU	206
<i>Popis distribuce hodnot závisle proměnné</i>	206
<i>Analytická strategie a popis výsledků</i>	206
<i>Shrnutí výsledků analýzy vstupu na vysokou školu pomocí modelu diskretní volby</i>	207

KAPITOLA 6: NEPŘÍMÉ CESTY KE VZDĚLÁNÍ: DRUHÁ ŠANCE PRO ELITU NEBO PRO DĚLNICKÉ KÁDRY?

NEPŘÍMÉ CESTY KE VZDĚLÁNÍ	212
VZDĚLANOSTNÍ TRANZICE, HORIZONTÁLNÍ STRATIFIKACE A NEPŘÍMÉ CESTY KE VZDĚLÁNÍ	213
TEORIE SPONZOROVANÉ MOBILITY A JEJÍ APLIKACE NA BÝVALÉ SOCIALISTICKÉ SPOLEČNOSTI	217
DATA, METODA A PROMĚNNÉ	221
<i>Popis dat a distribuce závisle proměnné</i>	221
<i>Model analýzy přežití</i>	223
MODELOVÁNÍ NÁVRATU KE STUDIU A TESTOVÁNÍ DOPLŇJÍCÍCH HYPOTÉZ	226
<i>Modelování vlivu času na návrat ke studiu</i>	226
<i>Aditivní model se všemi nezávisle proměnnými</i>	229
<i>Vliv členství v komunistické straně na návrat ke studiu</i>	231
<i>Vliv členství v komunistické straně v průběhu životního cyklu</i>	232
<i>Pozitivní nebo negativní diskriminace?</i>	233
<i>Vliv příslušnosti ke komunistické straně napříč kohortami</i>	235
<i>Třídní původ a politická loajalita</i>	236
ZÁVĚRY A HODNOCENÍ: JAKÁ BYLA ROLE NEPŘÍMÝCH VZDĚLÁVACÍCH DRAH?	237

KAPITOLA 7: NESTANDARDNÍ VZDĚLÁVACÍ DRÁHY A CELKOVÝ ROZSAH NEROVNOSTÍ VE SPOLEČNOSTI

PROMĚNA ŽIVOTNÍHO CYKLU A PROMĚNA VZDĚLÁVACÍCH DRAH V DOBĚ POZDNÍ MODERNY	244
PROČ DOCHÁZÍ K DESTANDARDIZACI VZDĚLÁVACÍCH DRAH?	247

NESTANDARDNÍ VZDĚLANOSTNÍ DRÁHY A STRATIFIKACE VZDĚLÁVACÍCH PŘÍLEŽITOSTÍ	251
VÝZKUMNÉ OTÁZKY, STRATEGIE ANALÝZY DAT A ZDROJE DAT	253
PODROBNÝ POPIS STANDARDNÍCH A NESTANDARDNÍCH VZDĚLÁVACÍCH DRAH	257
<i>Výsledky analýzy 1: nerovnosti v alokaci nestandardního vzdělání</i>	259
<i>Výsledky 2: simulace alternativních životních běhů</i>	264
<i>Alternativní scénář číslo 1: „nestandardní“ studenti ve standardní vzdělávací dráze</i>	266
<i>Alternativní scénář číslo 2: „standardní“ studenti v nestandardní vzdělávací dráze</i>	270
ZÁVĚREČNÁ DISKUSE	276
KAPITOLA 8: ZÁVĚR	285
<i>Shrnutí hlavních zjištění knihy</i>	286
<i>Obecnější poučení závěrem – inspirace pro výzkumnou praxi srovnávacího stratifikačního výzkumu</i>	288
JMENNÝ REJSTRÍK	291
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	294